

Verdieping 100 jaar Kerstbijeenkomst 1923

In een bijeenkomst van de Antroposofische Vereniging in Nederland op 5 en 6 januari 2024 is zaterdagmiddag 6 januari een inleiding op de euritmie over het thema “Michaël en de impuls van de kerstbijeenkomst” gehouden door Mario Matthijsen. Hieronder is een schriftelijke neerslag (geen transcriptie) van die inleiding te vinden. Het staat allemaal in de lijn van diverse bijeenkomsten in het kader van de Kerstbijeenkomst in 1923, waaronder een Paasbijeenkomst in 2022 en de landelijke vieringen en recente artikelen in Motief. Deze neerslag kan tevens worden beschouwd als toevoeging bij de schriftelijke neerslag van Pasen 2022, die beschikbaar is gekomen voor intern gebruik. De pdf of een uitdraai van dat 60 pagina’s omvattend document kan worden aangevraagd via m.m.matthijsen@hetnet.nl.

Michaël en de impuls van de kerstconferentie – een inleiding op de euritmie

Als eerste zou ik een spreuk van Rudolf Steiner willen voorlezen, die hij heeft geconcipeerd op 20 september 1919 en waarbij is aangegeven dat het meditatiewoorden zijn die de wil activeren.¹

Sieghafter Geist
Durchflamme die Ohnmacht
Zaghafter Seelen.
Verbrenne die Ichsucht,
Entzünde das Mitleid,
Dass Selbstlosigkeit,
Der Lebensstrom der Menschheit,
Wallt als Quelle
Der geistigen Wiedergeburt.

Michaël. We kennen hem als aartsengel en tijdgeest sinds 1879 en eigenlijk al een Archai wordend en als het aangezicht van Christus sinds het Mysterie van Golgotha. Maar ook is hij een dienaar van de Heilige Geest in het beheren van de kosmische intelligentie, totdat die naar de mensen werd overgebracht. En, zoals we nog zullen zien, hij werkt vanuit liefde tot de wereld en laat zo ook de werking van de Vader door zich heen stromen. Hij is dus eigenlijk een bemiddelaar tot de Drie-eenheid, zoals ook het Christuswezen zelf dat is.

Door de karmavoordrachten van Rudolf Steiner weten we, dat hij in de 15^e eeuw het initiatief heeft genomen tot het oprichten van een bovenzinnelijke school en cultus, de zogeheten Michaëlschool en daarop volgende Michaëlcultus, waarin alle oude mysteriestromen en inwijdingswegen, die allen uit de Zonnemysteriën zijn voortgekomen, werden doorgenomen en samengebracht en vernieuwd en verchristelijkt door wat met het Mysterie van Golgotha mogelijk is geworden op aarde. En ook na de kerstbijeenkomst is hij de geestelijk leider van de Michaëlschool die als Hogeschool voor Geesteswetenschap vanuit de geestelijke wereld door Rudolf Steiner op aarde is gebracht.² Alle woorden in deze esoterische uren zijn Michaëlwoorden, ook de toelichtingen van Rudolf Steiner, aldus Steiner. En de Wachter aan de drempel naar de geestelijke wereld noemt Rudolf Steiner de plaatsvervanger van Michaël (in het Duits Stellvertreter en Stadthalter). En zelfs de gehele Antroposofie noemt Rudolf Steiner een openbaring die via Michaël kon worden ontvangen. Zo is het voor mij duidelijk, dat Michaël een centrale plek inneemt in de kerstconferentie van 1923, hoewel zijn naam niet wordt genoemd in deze conferentie. In de Grondsteenlegging kan je hem herkennen,

¹ Zie GA 268 op pagina 73 en 360.

² Dit geeft Steiner aan in het 5e esoterische herhalingsuur van na de zomer van 1924.

wanneer Rudolf Steiner aangeeft dat hij het oude mysteriewoord naar de tekenen van de huidige tijd heeft vernieuwd. Het is een verwijzing naar Michaël die nu tijdgeest is. En zoals ook de naam van Christian Rosenkreuz niet wordt genoemd in de gehele conferentie, maar hij toch zeer zeker geestelijk aanwezig was, zo kan het ook niet anders of ook Michaël zal geestelijk sterk hebben meegewerkt in deze conferentie, en vooral bij de Grondsteenlegging.

Nu zullen we in de eurytmie drie imaginaties tonen, die Rudolf Steiner van Michaël heeft gegeven. Het zijn in de woorden van Steiner eigenlijk beschrijvingen van wat tot een echte imaginatie kan worden, namelijk wanneer het als krachtend beeld verschijnt, niet tegenover je zoals een voorstelling of een schilderij, maar zodanig dat je er zelf in bent, in het vlak van het beeld (dat dus geen 3^e dimensie kent), en meewerkt aan het tot stand komen van die krachtende indruk.

A. De eerste imaginatie komt uit een brief, die Rudolf Steiner aan de leden van de heropgerichte wereldwijde Antroposofische Vereniging schreef en die gepubliceerd werd op 16 november 1924 en die de titel heeft "Die Weltgedanken im Wirken Michaëls und im Wirken Ahrimans" (zie GA 26). Het is een zogeheten Michaëlbrief uit de serie brieven van Steiner aan de leden over het Michaël-mysterie, nadat hij niet meer voordrachten kon houden.

In deze brief wordt Michaël beschreven als een dienaar van de oorsprongskrachten waaruit hijzelf en ook de mensheid en nog veel meer is voortgekomen. Michaël stelt zich zo sterk in hun dienst, dat alle oorsprongskrachten door hem heen kunnen werken, waardoor de intelligentie, die je van hem kunt ontvangen als wereldgedachten, zich met de gehele mens kunnen verbinden en ze in de ziel met warmte en betrokkenheid kunnen leven. Geheel anders is het met Ahriman. Die heeft zich veel intelligentie in een ver verleden toegeëigend, maar dat gebeurde in een tijd dat de opgenomen intelligentie nog niet met de eigen ziel kon worden verbonden. Daarom blijven de wereldgedachten die je via Ahriman ontvangt koud, zielloos en zonder menselijke morele betrokkenheid. Michaël houdt zijn eigen wil terug en laat slechts van hem uitgaan wat vanuit de oorsprongsgoden in hem werkt. Daardoor is zijn gelaatsuitdrukking en zijn gebaar een en al ernst, want, zo beschrijft Rudolf Steiner, ernst drukt uit dat kosmische krachten worden uitgedragen. Ahriman wil echter alleen zijn eigenheid laten gelden en zijn eigen licht uitzenden in de koude duisternis die hem geheel omringt. Daardoor geraakt hij in een diepe eenzaamheid. Michaël aanvaardt de wereld en alleen daardoor ook zichzelf en brengt van overal krachten naar de aarde toe. Hij is vervuld van liefde voor de wereld. Ahriman wijst de wereld af en bevestigt zich in het afzetten tegen de wereldorde. Hij is vervuld van haat jegens de mens, omdat hij de mens beschouwd als de oorzaak van zijn leed die hij in de koude eenzaamheid moet ervaren (zo wordt ook uit de mysteriedrama's duidelijk). Het maakt dus veel uit van welk wezen je wereldgedachten ontvangt.

Dan wijst Rudolf Steiner erop, dat de mens uit liefde tot de handeling kan handelen en zo in een soort navolging van Michaël als voorbeeld een weg via Michaël tot Christus kan vinden, waardoor hij tot ware menswording kan komen, maar zonder zichzelf te zoeken. De mens kan echter ook puur uit eigenliefde handelen, waardoor hij wel het gevaar loopt om door zijn egoïsme in het gebied van Ahriman terecht te komen en zo tot een onvrij automatisme kan vervallen en daarmee zichzelf verliest.

Dit zult u in eurytmie zien, doortrokken van pianocomposities die Marc van Delft hiervoor componeerde. Zijn muziek aan het begin drukt Michaël en de tijdstroom uit, hetgeen dan verder een terugkerend thema wordt.

B. De tweede imaginatie komt uit de eerste voordracht in de reeks over "Die Anthroposophie und das menschliche Gemüt" (in GA 223), die Rudolf Steiner in Wenen heeft gehouden op 27 september 1923, dus bijna Michaëli in hetzelfde jaar van de kerstconferentie.

In deze voordracht wordt het duidelijk hoe we Michaël in ons kunnen laten werken via ons hart. Rudolf Steiner beschrijft daar hoe van de 15^e tot in de 19^e eeuw Michaël achter ons staat, groot en machtig, en dat hij een etherbeeld als een vrijlatend spiegelbeeld in ons etherlichaam laat ontstaan

van hoe hij de draak onder zijn voeten houdt en bedwingt. Tegen het einde van de 19^e eeuw, zo beschrijft Steiner, is dit etherbeeld zo sterk verdicht, dat het niet meer zo veel genegenheid nodig heeft om in je ziel werkzaam te kunnen worden. Zodra als we ons tot dit etherbeeld wenden, zijn lichtgestalte imaginatie-achtig voor ons gaan waarnemen (terwijl hij achter ons staat), dan kunnen we zijn licht tot in ons hart opnemen, waarmee door onze overgave aan dit etherbeeld wij de draak, die vanuit onze onderpool omhoog komt, kunnen bedwingen en overwinnen. Het schilderij van Margarita Woloschin is een mooie impressie van hoe dit beeld kan worden ervaren.

Als je dit probeert, zoals ik dit ook heb gedaan, dan kan je merken hoe als een bliksem een enorme kracht door je heen gaat werken die alles in de juiste orde brengt in je gehele wezen. Wel is het zo dat je dit steeds weer opnieuw moet doen, totdat het langzaam een voortdurende situatie kan worden.

Deze passage zal zonder muziek in euritmie worden uitgevoerd.

C. En dan de derde imaginatie. Het is de spreuk die Rudolf Steiner op het einde van zijn laatste toespraak op 28 september 1924 (zie GA 238) heeft uitgesproken. Het is de spreuk die heet Michaël-Imaginatie. In deze spreuk is de spreker Rudolf Steiner zelf.

Deze spreuk geeft een beschrijving van wat Michaël en zijn dienaren, uit de 2^e en 3^e engelhiërarchie, naar ons toe doet: hij brengt de Drie-eenheid naar de geestgeoriënteerde mens. Eerst wordt de eenheid benoemd als heilig wereld-willen, dan als Christuswoord, dan als lichtend woord en dan als liefdewoord van de wereldwil. En zo wordt het accent steeds een beetje verlegd, van de Drie-eenheid naar de Zoon in Christus naar de Heilige Geest en tot de Vader, waarmee volgens Rudolf Steiner de wereldlogos tot mensenlogos kan worden. En daarbij wordt ons als geestesleerling gevraagd om dit woord in ons hoogste streven werkzaam op te nemen. Dat is ook wat Michaël van ons vraagt. En zo kunnen wij Michaël-dienaar worden door de Drie-eenheid door ons heen te laten werken met het verbond in ons hart en met geestelijke inspiratie tot in ons hoofd. We zien hieruit hoe Michaël geheel één is met de impuls van de kerstconferentie, die je zo ook een Michaël-conferentie zou kunnen noemen. Het gaat niet *over* Michaël maar is geheel doortrokken van Michaël.

Deze spreuk zal worden getoond met ervoor en erna nieuwe muziek van Marc van Delft.

En dan nu de euritmie.